

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XII. V Ljubljani v saboto 19. avgusta 1854.

List 66.

Gosence ali červi v prosu.

V prosu, ki nam letos obilen pridelk obéta, se najde spet na več njivah tisti škodljivi červ, ki ga majhni rumeno-rujavkasti proseni metulj (*botrys silacealis*) zaleže.

Ta červ, prav za prav gosenca, je vmazane rudečkasto-bele barve, ima černo glavico in černe pičice po životu, živi v bilkah ali steblih prosa, pregloje kolenčike bilk, in stori, da ta bilka, v katero se je omenjena gosenca vgnjezdila, malo ali celo nič zrelega zernja ne donese. Kakor mol v lesu les objeda ona bilko, ki že na nekem rumenkastem izmečku odzunaj kaže, da je ta škodljivi gost noter.

Še preden prosó popolnoma dozori in se žanje, se podá omenjena gosenca v steblo doli blizo do korenine, in kadar je prosó požeto, ostane v sternišču (*Stoppeln*), ki je po žetvi ostalo na njivi.

Kadar se sternišče v jeseni podorje, ostane gosenca (červ) celo zimo pod zemljo, spomladi se v mešičke zavije, iz katerih metulj še le takrat izpod zemlje priferfra, ko je spet prosó vsejano bilo in je že za ped visoko izrastlo.

Edina, pa gotova pomoč, ki gospodarju ne prizadene veliko truda, te škodljive červe pokončati, obstoji v tem, da se po žetvi ostalo sternišče izruje, na kupe zmeče in na polju z vsimi gosencami vred, ki tiče v sternišču, sožge, pepél pa potem kot dober gnoj po njivi raztrosi. *) F. Schmidt.

Sadne drevésa oškodovati je greh.

Ko je gospod Bog svet stvaril, je rekel: „Zemlja naj rodi drevje, da vsako po svojem sad rodi in ima svoje lastno seme“. In tako je bilo. Prepovedani sad, ki ga je Eva Adamu ponudila, je jabelko bilo. Že Noa je po vesoljnem potopu, okoli 2300. leta pred Kristusovim rojstvom, in 300 let Jozneje sv. oče Abraham drevésa sadil v Bersabi. pakobovi sinovi so egiptovskemu ministru prinesli sadú iz Kanaane. Mozes je dal Izraeljcom postave za varstvo sadnega drevja in tert, in modri kralj Salomo je okoli leta 1000 pred Krist. terte sadil in mnogoverstne sadunosnice. Od tistihmal noter do današnjega dne so bili cesarji in kralji podporniki sadjoreje. Slavni knez August saksonski je spisal več bukev o sadjoreji, in blagi cesar avstrijski Jožef II. je sadil in cepil drevésa. Le od enega cesarja — od grozovitega rimskega cesarja Domi-

ciana, se bere, da je enkrat ukazal, vse terte v njemu podložnih deželah pokončati.

Velik dobiček, ki nam ga delijo sadne drevésa, nas opominja brezkončne dobrote božje, — sadunosnice so živi spominki pridnih in umnih ljudi, — lepo drevje naj nam je svetišče, ustvarjeno od dobrotljivega Boga, kterega se nobena prederzna roka brez greha dotakniti ne smé, da bi ga pokvarila ali pokončala. Kruh z nogami téptati, se vam zdí greh — kaj je sadje kaj družega kakor kruh? Varujte drevje, ki je človeštvu tolika dobrota! Pozimi nas oživlja gorkota derv, da ne oterpnemo mraza, — spomladi nas razveseljuje cvetje, katero zaljša vsako drevésce, — poleti in v jeseni nas krepcá njegov sad, in celo leto nas krepcá in oživlja dobra kapljica, ki nam jo toči ljuba tertia.

Pinkert pop. Lw.

Gospodarske skušnje.

Gnoj tako napravljati, da en voz več zaleže, kakor sicer 3 ali 4 vozovi.

Vsak teden, kadar se gnoj iz hleva na gnojnišče kida, naj se, kakor ima kdo več ali manj gnoja, več ali manj gipsa na gnoj potrosi. Tak gnoj, ker je gips v njem vso moč zadržal, na polji, v nogradih, na vertih in kjer koli si bode, toliko več zdá, da se stroški gipsa obilo poplačajo.

Saje za ušivo živino.

Čmerika, tobak, živo srebro in mnoge druge reči, s kterimi se pri živini uši preganjajo, utegnejo škodljive biti. Gosp. Schäfer v Oldenburgu je skusil, da saje, ktere dimnikar nasterže z dimnikov in peči, preženó uši brez vse škode. V ta namen se naberó saje v primeren sod in se polijó s toliko vode, da napravimo gosto črnkasto sajovico, s katero se spéra ušiva žival ali pa češe. Potem se opére s čisto vodo.

Srèt pri reji kuretime.

Kurnjek naj se premení vsako leto ali naj manj vsako drugo leto; kokoši ležejo bolj in valé več jajc. V enem kurnjeku naj je le malo kokoš, in pridniši bojo légle.

Zdraviteljske čertice.

Smert za gladom ali lakoto.

Glad ali lakota je strašna reč. Bolečine, ki jih prizadevuje sostradani želodec, ne izvirajo od tega, kakor se je nekdanj mislilo, da se stene praznega želodca ena ob drugo tarejo, ampak od tega, da ostri želodčini soki obilne čutnice razjedajo in kervine žilice glojejo. Gorjé mu, ki umerje za gladom — ni je huje smerti od te! Strašen nepokoj, pretresi cellega života, neznani kerč in bolečine za obnoretí v želodcu, smerad iz ust, bljuvanje smerdljivih izmečkov, mraz, ki človeka lomi po vsih udih, božjast in divjost so znamenja te strašne smerti.

Na vprašanje: kako dolgo zamore živa stvar

*) Častiti gospod Schmidt nam je s tim spisom vred poslal nekoliko tacih prosenih bilk, v kterih se je vgnjezdil omenjeni červ, ki se že od zunaj naznanja, da gostuje v prosnici. Tudi nekoliko strokov unidan omenjenega sladkega graha z višnjevim stročjem nam je poslal; vés je bil lep in zdrav. Pridjal nam je pa tudi nekoliko strokov navadnega sladkega graha z rumenim stročjem: v vsakem zernu je tičal červ. Je tedaj resnično, da se v unega ne vgnjezdi červ tako rad, kakor v tega — je tedaj zares priporočila vreden.